

30.05.23

Innspill til voldtektsutvalgets utredning om forebygging av voldtekt

Vi viser til invitasjon til å komme med innspill sendt ut i april 2023. Likestillingscenteret KUN er et av fire senter for praktisk likestillingsarbeid i Norge. Vi har et mandat fra Barne-, ungdoms – og familiedirektoratet for å drive informasjons- og pådriverarbeid om likestilling, blant annet gjennom å utvikle og dokumentere kunnskap om likestilling i offentlig og privat sektor. Vi jobber ut ifra et distriktsperspektiv. KUN har lang erfaring både med forskning på voldsfeltet og med å spre kunnskap om vold. Vi tilbyr fagdager om forebygging av vold til interesserte kommuner. Fagdagene kan omhandle ulike tema som for eksempel vold mot barn og unge, vold mot eldre, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og sosial kontroll, utlendingsrett og å spørre om vold. Vi har også arrangert nasjonale konferanser som oppfølging av Istanbulkonvensjonen. Vi har gjort forsknings- og utviklingsarbeid på hatytringer og digitale krenkelses, tilbud til utsatte for tvangsekteskap og æresrelatert vold, de nordiske landenes implementering av utvalgte artikler i Istanbulkonvensjonen og kommunenes krisesentertilbud. Det er med bakgrunn i dette arbeidet og det nettverket vi har, at vi gir innspill til behov for videre forskning om forebygging av voldtekt.

Vi noterer oss fra den siste forekomstundersøkelsen fra NKVTS at forekomsttallene av voldtekt er høye, men at under 20 prosent av de som har opplevd voldtekt oppgir at politiet er kjent med dette.

Tilgang til helsehjelp og sikring av bevis i distriktet

I distriktskommuner er det flere rammefaktorer som fører til økt sårbarhet for voldsutsatte. Vi ser at det er behov for å opprettholde overgrepsmottakene og å supplere disse med kompensierende tiltak for voldsutsatte som bor i områder som ligger geografisk sett langt unna disse mottakene. I Nordland er det planlagt å legge ned overgrepsmottaket i Harstad, noe som vil gi uforholdsmessig lang reisevei, i et område hvor denne allerede er lang, noe som har blitt påpekt som et særlig problem i Nord-Norge, hvor det er større geografiske avstander mellom overgrepsmottakene.

For å kompensere for lang reisevei til overgrepsmottakene er det også nødvendig med kompetanseheving til førstelinjetjenesten for å bedre ruste dem til å ivareta voldtektsoffer, gi god helsehjelp og sikre dokumentasjon til eventuell bevisføring. Innbyggere i små lokalsamfunn er i mange tilfeller avhengige av å ha tilgang til tjenester i omliggende kommuner, for å kompensere for gjennomsiktighet og tette forhold, slik at voldsutsatte kan henvende seg til noen med tilstrekkelig avstand til lokalsamfunnet og uten sosiale forbindelser med offeret, offerets nettverk eller med voldsutøver.

Forslag til tiltak:

- Bevar overgrepsmottakene.

- Kompetanseheving i førstelinjetjenesten og politiet når det gjelder undersøkelser av voldtektsoffer og sikring av bevis.

-Tilgjengelig informasjon for voldsutsatte om hvor man kan få hjelp i områder som ligger langt fra nærmeste overgrepsmottak.

-Formalisering av samarbeid med nabokommuner og tilgjengelig informasjon om hvor henvende seg om man har vært utsatt for voldtekt. Dette bør inngå som et punkt i kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner.

Sårbare grupper

Forskning viser at grupper som har tidligere negative erfaringer fra møter med offentlige tjenester er sårbare på grunn av manglende tillit til hjelpeapparatet, noe som er knyttet til barrierer for å oppsøke hjelp. Grupper som opplever flere typer vold, for eksempel både hatkriminalitet, trakassering og vold i nære relasjoner, er også særlig sårbare, samtidig som de kan ha lavere tillit til hjelpeapparatet, og kan oppleve å bli møtt med kulturelle fordommer fra majoritetssamfunnet. Når vi samtidig vet at vold har en kumulativ effekt og at sannsynligheten for å oppleve flere typer vold om man er utsatt for en type vold er større, gir dette en grunn til å jobbe målrettet med forebygging opp imot etniske og seksuelle minoriteter og urfolk. Det er viktig å ha kunnskap om hvilke mekanismer som kan oppstå i minoritetssamfunn, men også å ha kunnskap om hvordan forhold til majoritetssamfunnet spiller inn. For eksempel er det en ganske vanlig stereotypi at minoritetskvinner ikke vil anmelde fordi det er deres kultur og fordi de av den grunn ikke har tillit til systemet. Men vi må også ha det sentralt at offentlige tjenester skal være mer kompetente på å gi likeverdige tjenester, og at tjenesteytere trenger en kompetanseheving om sårbare grupper som innebærer en bevisstgjøring om egne holdninger og stereotypier som kan være til hinder for å hjelpe minoriteter.

Forslag til tiltak:

- At offentlige tjenester som hjelper ofre og utøvere for vold skal ha kompetanse om minoriteter de jobber med, og egne holdninger, stereotypier og fordommer mot minoriteten

Forebygging blant barn og ungdom

Den nyeste forekomstundersøkelsen fra NKVTS viser at alvorlige overgrep og voldtekt finner sted blant barn, og at dette gir høy risiko senere i livet; risiko for reviktimisering øker for barn som har opplevd overgrep og sannsynlighet for å begå nye overgrep øker også om du har begått overgrep som barn. Det er derfor nødvendig med en styrking av kompetansen om vold og grensesetting blant barn i barnehager og skoler. Kompetansehevingen bør utformes også med tanke på kommuner som har færre ansatte samt større avstand til kompetansetilbudene, og som må bruke større ressurser i form av tidsbruk og utgifter til reise sammenlignet med kommuner med lettere tilgang på kompetansehevede tiltak.

Forslag til tiltak:

- bygge og opprettholde kompetanse om forebygging i barnehage og skole som også tar høyde for distriktskommuner